

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000681

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 28-03-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Холоша Тамара Олександрівна

2. Tamara O. Kholosha

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4008-0223

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 033

Назва наукової спеціальності: Філософія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філософія

Дата захисту:

Спеціальність за освітою: Українська мова та література

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12422

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 02.81

Тема дисертації:

1. Трагедія як концептуальна основа тематизації модерного українського простору у творчості Т. Шевченка
2. The tragedy as a conceptual basis of thematization of modern Ukrainian space in T. Shevchenko's works

Реферат:

1. Метою дисертаційного дослідження є комплексний аналіз феномену трагедії як ключового концепту відтворення українського модерного простору в тематично-ідейному спрямуванні творів Тараса Шевченка. Відповідно до цього, у дослідженні поєднано історіософський, літературознавчий, герменевтичний, феноменологічний та дискурс-аналітичний підходи, щоб охопити одночасно генезис, структурну специфіку та смислову багатовимірність трагедії у Шевченка, виявити її екзистенційні, націєтворчі та символічні аспекти, а також простежити трансформацію трагічного як способу художнього мислення у контексті української культурної традиції. Основну увагу зосереджено на виявленні специфіки трагічного світосприйняття українського митця, яке постає пріоритетним чинником формування художньої моделі української дійсності XIX століття. У роботі розглянуто найважливіші аспекти відображення трагедії у Шевченкових творах з огляду на національний історичний контекст, колоніальний досвід українського

народу, соціальну нерівність та авторські особистісні переживання екзистенційного характеру. Особливої уваги приділено взаємодії індивідуального та колективного вимірів пережиття трагедії, а також символічним і нарративним стратегіям, що формують образ модерної України як простору всенародного страждання, незламної боротьби та духовного національного відродження. Для поглиблення трагічного дискурсу розглянуто широкий ідейно-тематичний спектр літературних творів письменника та особливості віддзеркалення трагічного світосприйняття в його образотворчій спадщині, проаналізовано інтерпретацію біблійних, міфологічних, фольклорних мотивів у поезіях автора та розкрито їх конструктивну роль у моделюванні картини українського буття. У роботі ґрунтовно розкрито зміст значення понять «модерн», «модерний», «модернізації теорії», «нова епоха» з урахуванням їхньої історико-філософської, соціокультурної та літературознавчої інтерпретації. Особливу увагу приділено еволюції цих термінів у науковому дискурсі, їхнім семантичним відтінкам і функціонуванню в різних контекстах. Проаналізовано модернізаційні процеси в європейських країнах і в Україні впродовж Нової доби, зокрема трансформації економічного розвитку, наукового поступу, суспільних культур, культурних практик, ідентичностей та моделей мислення що супроводжували перехід від традиційного, «старого», до «нового», модерного типу суспільства. У дослідженні окреслено специфіку українського модернізаційного досвіду в порівнянні із загальноєвропейськими тенденціями, виявлено як спільні риси, так і відмінності, зумовлені історичними, політичними і культурними чинниками. Також у роботі детальніше розривається зміст поняття «довге ХІХ століття», на базі проаналізованих бібліографічних даних окреслено його хронологічні межі та ключові характеристики в європейському та українському контекстах. Проаналізовано основні соціально-політичні, економічні та культурні процеси цього періоду, зокрема формування модерних націй, розвиток індустріального суспільства, трансформацію імперських структур і становлення нових ідентичностей. Особливу увагу приділено специфіці перебігу «довгого ХІХ століття» в Україні, землі якої перебували під владою двох різних імперій, економічна та соціальна політика в них мала суттєві відмінності й визначалася нерівномірністю модернізаційних процесів і комбінацією традиційних та модерних елементів суспільного розвитку. Для повнішого розкриття особливостей Шевченкової літературної спадщини, її ідейно-тематичних, сюжетних і жанрових параметрів, а також для визначення співвідношення традицій і новаторства у творчості Тараса Шевченка здійснено системний огляд розвитку української літератури в період Нової доби. Увагу зосереджено на основних етапах і тенденціях літературного процесу, що передували й супроводжували становлення Шевченкової поезики. Зокрема, проаналізовано здобутки доби Просвітництва, романтизму та реалізму, простежено їхній вплив на формування естетичних принципів і художніх моделей, аж до появи модерністських течій, які відкрили нові горизонти осмислення дійсності та людини. Окремий акцент зроблено на питанні української мови як ключового чинника літературного й національного розвитку. Розглянуто процес утвердження української мови як повноцінної літературної мови, її функціонування в різних жанрах і стилях, а також роль народнорозмовної стихії у формуванні художнього мовлення. Підкреслено значення мови як інструменту культурної самоідентифікації та важливого компонента націєтворення, що забезпечує тяглість традиції, консолідацію спільноти й артикуляцію національної свідомості в умовах історичних викликів. Також у дисертаційному дослідженні здійснено розгорнутий аналіз еволюції жанру трагедії від витоків її зародження в античній культурі до подальшого розвитку в європейській літературній традиції.

2. The aim of the dissertation research is a comprehensive analysis of the phenomenon of tragedy as a key concept of the reproduction of Ukrainian modern space in the thematic and ideological direction of Taras Shevchenko's works. The main attention is focused on identifying the specifics of the tragic worldview of the Ukrainian artist, which becomes a priority factor in the formation of the artistic model of Ukrainian reality of the 19th century. Accordingly, the study combines historiosophical, literary, hermeneutic, phenomenological, and discourse-analytic approaches in order to concurrently encompass the genesis, structural specificity, and semantic multidimensionality of Shevchenko's tragedy, identify its existential, nationbuilding, and symbolic aspects, and trace the transformation of the tragic as a way of artistic thinking in the context of the Ukrainian cultural tradition. The work examines the most important aspects of the depiction of tragedy in Shevchenko's works, taking into

account the national historical context, the colonial experience of the Ukrainian people, social inequality, and the author's personal experiences of an existential nature. Special attention is paid to the interaction of individual and collective dimensions of experiencing tragedy, as well as to symbolic and narrative strategies that shape the image of modern Ukraine as a space of national suffering, indomitable struggle, and spiritual national revival. In depth, the tragic discourse examines the broad ideological and thematic spectrum of the writer's literary works and the features of the reflection of the tragic worldview in his visual heritage. The interpretation of biblical, mythological, and folklore motifs in the author's poetry is analyzed and their constructive role in modeling the picture of Ukrainian existence is revealed. The work thoroughly reveals the meaning of the concepts of «modern», «contemporary», «modernization of theory», «new era», taking into account their historical-philosophical, socio-cultural and literary interpretation. Particular attention is paid to the evolution of these terms in scientific discourse, their semantic nuances and functioning in various contexts. The modernization processes in European countries and Ukraine during the Modern Age are analyzed, in particular the transformations of economic development, scientific progress, social cultures, cultural practices, identities, and models of thinking that accompanied the transition from a traditional, "old" to a "new", modern type of society. The work outlines the specifics of the Ukrainian modernization experience in comparison with pan-European trends, identifying both common features and differences caused by historical, political and cultural factors. The work also examines in more detail the meaning of the concept of the «long 19th century», and based on the analyzed bibliographic data, outlines its chronological boundaries and key characteristics in the European and Ukrainian contexts. The main socio-political, economic and cultural processes of this period are analyzed, in particular the formation of modern nations, the development of industrial society, the transformation of imperial structures and the formation of new identities. Particular attention is paid to the specifics of the course of the «long 19th century» in Ukraine, whose lands were under the rule of two different empires, whose economic and social policies had significant differences and were determined by the unevenness of modernization processes and the combination of traditional and modern elements of social development. In order to more fully reveal the features of Shevchenko's literary heritage, its ideological and thematic, plot and genre parameters, as well as to determine the ratio of traditions and innovation in Taras Shevchenko's work, a systematic review of the development of Ukrainian literature during the Modern Era has been carried out. Attention is focused on the main stages and trends of the literary process that preceded and accompanied the formation of Shevchenko's poetics. In particular, the achievements of the Enlightenment, Romanticism, and Realism are analyzed, and their influence on the formation of aesthetic principles and artistic models is traced, up to the emergence of modernist movements that opened up new horizons for understanding reality and man. A special emphasis is placed on the issue of the Ukrainian language as a key factor in literary and national development. The process of establishing the Ukrainian language as a full-fledged literary language, its functioning in various genres and styles, as well as the role of the vernacular element in the formation of artistic speech are considered.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Холоша Т. О. Актуальність традицій кордоцентризму в українському соціумі (До 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди). *Культурологічний альманах*, 2022, № 4. С. 234 – 238. URL: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.29>

- 2. Холоша Т. О. Трагічне минуле як фактор української самоідентифікації, відродження та месіанства у творчості М. Костомарова й Т. Шевченка. Вища освіта України, 2025. № 2 (97). С. 159 – 166. URL: <http://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/314>
- 3. Холоша Т. О. До питання членства Тараса Шевченка в Кирило- Мефодіївському братстві. Наукове пізнання: методологія та технологія, 2025. Вип. 2. С. 69 – 76. URL: http://np.pdpu.od.ua/2_2025/11.pdf
- 4. Гончаренко К. С., Холоша Т. О. Філософсько-аксіологічний вимір феномену трагедії та його рецепція у творчості Тараса Шевченка. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії, 2025. Випуск 62, с. 65–74. URL: http://fpsvisnyk.lnu.lviv.ua/archive/62_2025/9.pdf
- 5. Гончаренко К. С., Холоша Т. О. Деколонізований образ Кобзаря в оптиці сучасної української літератури: філософський аспект. Культурологічний альманах, 2025. Вип. 3. С. 242 – 249. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/690>
- 6. Холоша Т. О. Інтерпретація трагічного в ілюстраціях М. Микешина до творів Т. Шевченка. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. Випуск 42 (55). Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. С. 145 – 153. URL: 11 https://drive.google.com/file/d/1yLkZjRC2WhNPDs_8gWnAJnkwxT19gVy/view.
- 1. Холоша Т. До питання віросповідання Тараса Шевченка / Київські філософські студії-2020: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (м. Київ, 19 травня 2020 р.): тези доповідей / за заг. ред. проф. Р. О. Додонова. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. С. 439 – 442. URL: https://www.researchgate.net/profile/Marina-Kolinko-2/publication/341930770_KFS2020all/links/5ed9ef4f92851c9c5e8180b3/KFS_2020all.pdf.
- 2. Холоша Т. Аксіологічний вимір феномену трагедії в українській літературі (на прикладі творчості Т. Шевченка та В. Крищенко) / Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 червня 2020 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Поперечна Г. А., Литвин Л. М. Тернопіль: Вектор, 2020. С. 71 – 76. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16219/1/Zbirnik_tez_Cinnisni_orienturu_2020.pdf.
- 3. Холоша Т. Проблема національної ідентичності в посланні «І мертвим, і живим...» Тараса Шевченка / Проблема ідентичності в XXI столітті. Науково-методичний семінар. Збірник наукових праць студентів, аспірантів на викладачів. 15 жовтня 2020 р. Київ, 2020. С. 6 – 8. URL: <https://kfsr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2021/02/Проблема-ідентичності-в-XXI-ст.-збірник-1.pdf>.
- 4. Холоша Т. Г. Сковорода і Т. Шевченко: проблема формування національної ідентичності / Всеукраїнський науково-методичний онлайн- семінар «У полоні спогадів: Україна у пошуках власної ідентичності» в рамках Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе». 22 квітня 2021 р. Київ, 2021. С. – 21 – 23. URL: 12 https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u333/u_poloni_sporogadiv_ukrayina_u_pos_hukah_vlasnoyi_identicnosti.pdf.
- 5. Холоша Т. Феномен трагічного у творах Тараса Шевченка й Лесі Українки / Соціокомунікативний простір України: історія та сьогодення. Матеріали IV Міжнародної очно-дистанційної науково-практичної конференції. До 150-річчя від дня народження Лесі Українки. 25-26 лютого 2021 р. Київ, 2021. С. 129 – 131. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u333/zbirka_konferenciya.pdf.
- 6. Холоша Т. Філософське осмислення національної ідеї в творчості Т. Шевченка / III Міжнародна науково-практична конференція «Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід». 13-14 травня 2021 року. Тернопіль, 2021. С. 142 – 144.
- 7. Холоша Т. Феномен трагічного у творчості Т. Шевченка як прояв національного філософування / Переяславіка: наукові записки Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: зб. наук. ст. Переяслав (Київська обл.), 2021. Вип. 19 (21). Переяслав, С. 103 – 107. URL: <https://drive.google.com/file/d/1S12ZSQLkbbzDSkCICqDHR3EgYhAVnWFR/view>.

- 8. Холоша Т. О. Феномен Тараса Шевченка в російсько-українській війні / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Четверті академічні читання пам'яті Г. І. Волинки: Філософія, освіта, наука: в глобальному вимірі соціально-турбулентного світу» 24-25 травня 2023 р. Київ УДУ імені Михайла Драгоманова. Київ, 2023. С. 120 – 123.
- 9. Холоша Т. Михайло Драгоманов і Тарас Шевченко: українська національна ідея / Філософський дискурс XXI століття: зміст, перспективи, соціально-практичні виміри. Науковий круглий стіл до Міжнародного дня філософії, до 190-річчя Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 22 листопада 2024 року. Київ, 13 2024. С. 143 – 146. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0061146.pdf>.
- 10. Холоша Т. Аспекти актуальності феномену прометеїзму у творчості Тараса Шевченка і у світовій культурі / Філософський дискурс XXI століття: зміст, перспективи, соціально-практичні виміри. Науковий круглий стіл до Міжнародного дня філософії. 21 листопада 2025 року. Київ, 2025. С. 74 – 79. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/lihapres/catalog/book/452>.
- 11. Стус Д., Холоша Т. Останні 100 віршів Тараса Шевченка / Тарас Шевченко. 100 поезій. Харків: Фоліо, 2024. С. 3 – 15.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гончаренко Катерина Сергіївна
2. Kateryna S. Honcharenko

Кваліфікація: к.філос.н., доцент, 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1162-9464

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=ZOJCMToAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мозгова Наталія Григорівна
2. Nataliia H. Mozhova

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Поперечна Галина Антонівна

2. Halyna A. Poperechna

Кваліфікація: к.філос.н., доц., 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2191-9908

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Киричок Олександр Борисович

2. Oleksandr B. Kyrychok

Кваліфікація: д. філ. н., доц., 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5582-8660

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417012

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Альчук Марія Павлівна

2. Mariya P. Alchuk

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3310-403

Додаткова інформація: Web of Science Researcher ID: NJT-0314-2025;

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=rPnIAGEAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Іванова Людмила Георгіївна

2. Liudmyla Ivanova

Кваліфікація: к.і.н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0695-9813

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла

Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Матусевич Тетяна Володимирівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Матусевич Тетяна Володимирівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кліваденко Наталія Іванівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна